

УДК 615.1:615.15:378.096:378.12

О. Ф. Пімінов, О. В. Лукієнко, В. А. Якущенко, С. М. Ролік

*Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів фармації  
Національного фармацевтичного університету*

## **ХРОНОЛОГІЧНИЙ ЕКСКУРС В ІСТОРІЮ ІСНУВАННЯ КАФЕДРИ ЗАГАЛЬНОЇ ФАРМАЦІЇ ТА БЕЗПЕКИ ЛІКІВ ІНСТИТУТУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СПЕЦІАЛІСТІВ ФАРМАЦІЇ НФАУ**

*Представлено хронологія основних перетворень кафедри загальної фармації та безпеки ліків Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації Національного фармацевтичного університету (м. Харків). Встановлено, що започаткована у 1984 році кафедра кілька разів набувала змін, пов'язаних з її відкриттям, реорганізацією, перейменуванням, зміною керівництва та встановленням відповідності мети діяльності кафедри вимогам галузі, що постійно розвивається.*

*Ключові слова:* спеціалісти фармації, післядипломна освіта, кафедра, історія.

### **ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ**

Сьогодні провідною галуззю серед таких, що займаються забезпеченням життєдіяльності та здоров'я людей, є фармація, а головною рушійною силою її – фахівець. Зрозуміло, що професіоналізм фармацевтичного працівника обумовлений, насамперед, рівнем та якістю освіти, якої він набуває не лише в період базового навчання, але й протягом усієї трудової діяльності, що, в свою чергу, забезпечує його безперервний професійний розвиток.

В цьому аспекті безперечний той факт, що Національний фармацевтичний університет (НФАУ) – єдиний в Україні фармацевтичний вищий навчальний заклад – є головним ідеологом фармацевтичної освіти країни. Історія НФАУ бере свій початок з 1805 року, і за час свого існування університет періодично піддавався якісним перетворенням, зокрема структурним змінам, пов'язаним з безперервним навчанням спеціалістів фармації. На сьогоднішній день в структурі НФАУ це завдання сумлінно виконує колектив Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації (ІПКСФ), зокрема, його підрозділ – кафедра загальної фармації та безпеки ліків. Але на момент відкриття цієї структурної одиниці теперішні назва кафедри та коло її завдань керівництвом навіть не розглядались.

Тому висвітлення шляху кафедри по навчальних, методичних і наукових просторах та аналіз умов її розвитку й перетворень, починаючи від зародження і до теперішнього часу, може якісно поповнити скарбницю історії університету.

### **АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ**

Сучасна фармацевтична освіта – це продукт еволюції фармації як важливої сфери діяльності людства в цілому. І в наш час лікарським забезпеченням населення займається вже не аптекар, а провізор. Причому, останній набуває освіти вже не за умов проживання в сім'ї аптекаря в якості учня або підмайстра, а навчаючись у фармацевтичному вищому навчальному закладі чи факультеті як студент. Тому, безумовно, можна вважати, що історія фармацевтичної освіти складається з історії фармації, історії фармацевтичних освітніх закладів і факультетів та кафедр у їх складі, історії спеціальностей, історії життя і науково-педагогічної діяльності провідних та пересічних викладачів [2-5].

Сьогодні в НФАУ триває робота над музеєфікацією університету та створенням історії університету, зокрема планується видання систематизованого ілюстрованого довідника «Національний фармацевтичний університет», основною метою якого є збереження історії та досягнень колективу університету [1, 6].

© О.Ф. Пімінов, О.В. Лукієнко, В.А.Якущенко,  
С.М. Ролік, 2012

### ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Як було зазначено вище, історія університету складається з історії його кафедр та підрозділів, тому перед колективом кафедри загальної фармації та безпеки ліків ІПКСФ НФаУ постало завдання зі створення видання, в якому повинні бути викладені історичні нариси освітньо-наукового розвитку кафедри.

### ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою даної роботи стало дослідження історичних етапів існування кафедри загальної фармації та безпеки ліків ІПКСФ НФаУ та хронологічне визначення її ключових перетворень.

### ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У січні 1984 року при Харківському фармацевтичному інституті (ХФІ) наказом МОЗ України від 23.12.1983 р. № 758 було відкрито факультет удосконалення провізорів на 500 слухачів в рік і організовано 3 кафедри: аптечної технології ліків, організації та економіки фармації і фармацевтичної хімії. Основним завданням факультету стало систематичне забезпечення надання спеціалістам фармації України як теоретичних знань, так і практичних навичок, а також ознайомлення їх з останніми досягненнями науково-технічного прогресу у галузі фармації. Це завдання також стало основним для однієї з кафедр факультету, на якій планувалось викладання дисципліни «Технологія ліків».

1984 р. За дорученням ректора ХФІ, професора В.П.Черних та активною участю декана факультету, доктора фармацевтичних наук, професора І.М.Перцева було створено кафедру технології ліків, яку він очолював з 1984 р. по 2002 р.

Кафедра, серед основних завдань якої було підвищення кваліфікації спеціалістів фармації за спеціальністю «провізор-технолог», при утворенні факультету не одразу набула назву, яка в повній мірі відбивала б суть діяльності та мету дисциплін, що планувалось викладати. Як було зазначено вище, спочатку її планували назвати кафедрою аптечної технології ліків (як однойменну учбову кафедру). Але викладання матеріалу для вже сформованого фахівця фармацевтичної галузі повинне передбачати обов'язкове урахування перебудовчих моментів у фармацевтичній галузі не лише технологічного характеру. Крім того, була передбачена можливість виявлення потреби у навчанні обмеженого за кількістю контингенту провізорів певної спеціальності. І тому при кафедрі був організований курс фармакології (у складі трьох викладачів, один з яких повинен був бути на посаді доцента або старшого викладача). Таким чином, назва нової кафедри відбила не лише частину науки технології ліків, що обмежувалась аптечним приготуванням ліків, але й оновлено розкрила цю фармацевтичну дисципліну, зорієнтовану також і на готові ліки, і на сучасні досягнення фармакології, клінічної та біологічної фармації.



**Колектив кафедри (1985 р.)**

*(зліва-направо сидять – доцент І.Г. Швагер, доцент З.С. Спесивцева, завідувач кафедри, професор І.М. Перцев, доцент Т.В. Дегтярьова, доцент В.Г. Гунько; стоять – доцент Л.Д. Шевченко, старший лаборант В.П. Павліченко, доцент Л.А. Христенко, лаборанти В.А. Фоменко, С.В. Олефір)*

На момент відкриття кафедра набула назву «Технологія ліків з курсом фармакології».

Кадрове комплектування професорсько-викладацького складу кафедри відбувалось під пильним наглядом ректорату ХФІ з провідних доцентів та старших викладачів учбових кафедр. Це було зумовлене тим, що перед колективом нового підрозділу постало нелегке завдання, яке полягало у створенні в короткий термін умов, за яких кафедра мала плідно працювати, а саме: організація навчальної бази, здійснення матеріально-технічного оснащення, складання навчально-виробничого плану, а головне – розробка навчально-методичного забезпечення післядипломної підготовки провізорів. Таким чином, штат кафедри технології ліків було сформовано із висококваліфікованих викладачів шляхом переводу з кафедр аптечної технології ліків і фармакології доктора фармацевтичних наук, професора І.М. Перцева (який з 1984 по 1992 рр. також був деканом факультету удосконалення провізорів) та кандидатів фармацевтичних та медичних наук, доцентів В.Г. Гунька (роки роботи на кафедрі – 1984-1992), Т. В. Дегтярьової (1984-1999), Л.А. Христенко(1984-1993), І.Г. Швагера (1984-1996), Л.Д. Шевченко (1985-1999) та З. С. Спесівцевої (1984-1997). Таким складом колектив кафедри проіснував протягом 7 років.

У березні 1984 р. юна кафедра розпочала освітню діяльність, і вже 33 слухача з числа спеціалістів фармації (провізори-технологи, рецептарі-інформатори, рецептарі-контролери) отримали змогу підвищити свою кваліфікацію на тоді ще єдиному циклі тематичного удосконалення «Современные вопросы технологии лекарственных».

Існуючи протягом 3-х десятиліть, кафедра неодноразово піддавалася різним перетворенням і зазнавала змін: декілька разів підпадала під реорганізацію, кілька разів її перейменовували, змінювались керівники...

**1992 рік.** 13 липня 1992 р. кафедру технології ліків з курсом фармакології вперше було перейменовано у кафедру фармацевтичної технології та фармакології.

**1993 рік.** 1 квітня 1993 р. відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 27.01.93 р. № 59 «Про створення Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації» та однойменного наказу МОЗ України від 05.03.93 р. № 39 на базі ліквідованих факультету удосконалення провізорів Української фармацевтичної академії і фармацевтичного факультету Харківського інституту удосконалення лікарів, наказом ректора академії від 16.03.1993 р. № 106-К засновано Інститут підвищення кваліфікації

спеціалістів фармації у складі Української фармацевтичної академії. Так кафедра фармацевтичної технології та фармакології продовжила роботу вже в межах нової структури – тоді ще УкрФА – ІПКСФ.

**2002 рік.** Час минав, і 2002-го року на підставі рішення Вченої Ради НФаУ від 14.11.2001 р. (протокол № 4) та дозволу МОЗ України (лист № 8.02-31/3486 від 18.12.2001 р.) кафедру фармацевтичної технології та фармакології ІПКСФ було перейменовано в кафедру фармацевтичної технології і клінічної фармації, завідуючою якої було призначено доктора фармацевтичних наук, професора Тихонову С.О.

**2003 рік.** У зв'язку із затвердженням нового переліку опорних кафедр НФаУ з вересня 2003 року кафедра стала опорною.

**2004 рік.** Виходячи з контингенту студентів і слухачів-спеціалістів фармації та медицини, переліку напрямків, спеціальностей та форм навчання, за якими ведеться базова підготовка та підвищення кваліфікації фахівців у НФаУ, удосконаленням структури університету, відкриттям нових спеціальностей, на підставі чергового рішення вченої ради, у липні 2004 р. здійснено реорганізацію існуючих та відкриття нових факультетів і кафедр в НФаУ. Цього року кафедру фармацевтичної технології і клінічної фармації реорганізовано в кафедру фармацевтичної технології і кафедру фармакотерапії та лабораторної діагностики (яку згодом було перейменовано в кафедру клінічної фармакології та фітотерапії).

**2007 рік.** 2007 року, згідно рішення Вченої ради НФаУ від 30.11.2007 р. (протокол № 4) та дозволу МОЗ України лист № 08.01-22/2617 від 11.12.2007 р., в ІПКСФ відбулося об'єднання кафедр фармацевтичної технології і клінічної фармакології та фітотерапії. Доцільність створення нової кафедри пояснювалась тим, що спеціаліст фармації в межах отримання післядипломної освіти вимагав більш глибоких знань як з сучасної технології ліків, так і з клінічної фармакології та фармацевтичної опіки. Так, 01.01.2008 р. знову відбулось перетворення кафедри, і вона набула назву «Технологія ліків та клінічна фармакологія з фармацевтичною опікою». Очолив кафедру директор ІПКСФ, доктор фармацевтичних наук, професор Пімінов О.Ф.

**2011 рік.** Але в жовтні 2011 року на підставі рішення Вченої ради НФаУ № 1 від 30.08.2011 р. з метою оптимізації навчального процесу кафедри технології ліків та клінічної фармакології з фармацевтичною опікою ІПКСФ НФаУ реорганізована та створено дві нові кафедри «Технологія та безпека ліків» і «Клінічна фармакологія».



**Колектив кафедри (2011 р.)**

*(зліва-направо сидять – доцент Т.Д. Губченко, доцент Е.В. Супрун, завідувач кафедри, професор О.Ф. Пімінов, доцент Г.І. Квітчатка, доцент Н.А. Цубанова; стоять – старший лаборант О.А. Багнюкова, Н.А. Садонцева, доцент Д.Ю. Оклей, доцент С.В. Валюх, доцент О.В. Лукієнко, доцент Л.І. Шульга, професор С.Ю. Штриголь, доцент В.А. Якущенко, доцент С.М. Ролік, доцент В.М. Кузнєцова, доцент Є.В. Бондарєв, старший лаборант Н.С. Полигалова, доцент Н.А. Домар, доцент В.Ф. Осташко, старший лаборант О.О. Койро, асистент О.В. Товчига, доцент В.О. Шевченко, аспірант Т.С. Безценна)*

Необхідність реорганізації була продиктована вимогами фармацевтичної галузі, де зростаючий ринок лікарських засобів вимагав від сучасного фахівця фармації більш комплексних знань як з сучасної технології та безпеки ліків, так і з клінічної фармакології.

**2012 рік.** Проте, за деякий час, знову через об'єктивні причини в ШКСФ відбувається реорганізація і ліквідується кафедра фармацевтичного права. У зв'язку зі змінами, що на той час відбувались у фармацевтичному освітньому секторі, кафедра відчула на собі необхідність до виконання модифікованих у професійному сенсі завдань, що і зумовило чергову зміну назви кафедри. Згідно рішення Вченої ради від 23.04.2012 р. (протокол № 10), з метою приведення у відповідність назви кафедри технології та безпеки ліків ШКСФ до номенклатури спеціальностей фахівців фармацевтичної галузі кафедру технології та безпеки ліків ШКСФ з 1 вересня 2012 р. було перейменовано у кафедру загальної фармації та безпеки ліків ШКСФ. Таку назву кафедра має і сьогодні.

На сьогоднішній день кафедра на чолі із завідувачем, доктором фармацевтичних наук, професором О.Ф.Піміновим з назвою «Загальна фармація та безпека ліків» має сучасну матеріально-технічну базу, потужний кадровий потенціал і впевнено крокує в авангарді науки та

післядипломного навчання. Виконуючи основне завдання післядипломної освіти – систематичне забезпечення безперервного навчання, колектив кафедри і сьогодні продовжує модернізацію навчального процесу з метою надання спеціалістам фармації України теоретичних знань та практичних навичок в контексті останніх досягнень науково-технічного прогресу фармацевтичної галузі. Так, завдяки своїй плідній діяльності з 1984 року і дотепер, кафедра стала путівником для десятків тисяч випускників фармацевтичних (медичних) навчальних закладів і практичних працівників фармації та медицини.

#### **ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК**

Проведено хронологію основних перетворень кафедри загальної фармації та безпеки ліків Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації Національного фармацевтичного університету (м. Харків) та встановлено, що започаткована у 1984 році одночасно з організацією факультету удосконалення провізорів при Харківському фармацевтичному інституті, кафедра кілька разів набувала змін, пов'язаних з її відкриттям, реорганізацією, перейменуванням, зміною керівництва та встановленням відповідності мети діяльності кафедри вимогам галузі, що постійно розвивається.

**ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ  
ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ**

1. Історія Національного фармацевтичного університету: люди, події, факти / [за заг. ред. В. П. Черних] // Х.: Вид-во НФаУ; Золоті сторінки. – 2005. – 624 с.
2. Історія фармації України / Р.В.Богатирьова, Ю.П.Спіженко, В.П.Черних [та ін.] // Х.:Прапор, Вид-во УкрФА, 1999. – 799 с.
3. Немченко А.С. Історичні аспекти розвитку організаційно-економічної освіти і науки [А. С. Немченко, А. А. Котвицька, І. В. Кубарева, А. В. Волкова] // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. – 2012. – № 3(23). – С. 32-36.
4. Огарь С.В. Історичні аспекти становлення і розвитку фармацевтичної освіти Російської імперії / С. В. Огарь, В. П. Черних // Вісник фармації. – 2012. – № 1(69). – С. 8-13.
5. Черних В.П. Фармацевтична галузь за роки незалежності України / В. П. Черних // Вісник фармації. – 2002. – № 3 (31). – С. 3-12.
6. Фармацевтична енциклопедія / Голова ради та автор передмови В. П. Черних, [2-ге вид., переробл. і доповн.] // – К. : «МОРІОН», 2010. – 1632 с.: іл. 16 с.

**УДК 615.1:615.15:378.096:378.12**

**А. Ф. Пиминов, О. В. Лукиєнко, В. А. Якущенко, С. Н. Ролик**

**ХРОНОЛОГИЧЕСКИЙ ЭКСКУРС В ИСТОРИЮ СУЩЕСТВОВАНИЯ КАФЕДРЫ  
ОБЩЕЙ ФАРМАЦИИ И БЕЗОПАСНОСТИ ЛЕКАРСТВ ИНСТИТУТА  
ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ СПЕЦИАЛИСТОВ ФАРМАЦИИ НФаУ**

Представлена хронология основных преобразований кафедры общей фармации и безопасности лекарств Института повышения квалификации специалистов фармации Национального фармацевтического университета (г. Харьков). Установлено, что открытая в 1984 году одновременно с организацией факультета усовершенствования провизоров при Харьковском фармацевтическом институте, кафедра несколько раз подвергалась изменениям, связанным с ее открытием, реорганизацией, переименованием, сменой руководства и установлением соответствия цели деятельности кафедры требованиям постоянно развивающейся отрасли.

**Ключевые слова:** специалисты фармации, последипломное образование, кафедра, история

**UDC 615.1:615.15:378.096:378.12**

**O. F. Piminov, O. V. Lukienko, V. A. Yakuschenko, S. M. Rolik**

**CHRONOLOGICAL EXCURSION TO THE HISTORY OF EXISTENCE  
OF THE DEPARTMENT OF GENERAL PHARMACY AND SAFETY  
OF DRUGS OF THE INSTITUTE OF PHARMACY PROFESSIONALS QUALIFICATION  
IMPROVEMENT OF THE NATIONAL UNIVERSITY  
OF PHARMACY**

The chronology of the basic reformation of the Department of General Pharmacy and Safety of Drugs of the Institute of Pharmacy Professionals Qualification Improvement NUPh (Kharkiv) was presented. It is set that in 1984 the department was opened and then several times exposed to the changes, related to her opening, reorganization, renaming, changing of leaders and establishment of accordance of aim to activity of department to the requirements of constantly developing brunch.

**Key words:** pharmacist, postgraduate education, department, history

*Адреса для листування:*

м. Харків, Площа Повстання 17.

Кафедра общей фармации и безопасности  
лекарств ИПКСФ НФаУ.

Тел.: (057) 732-27-98

E-mail: farmtex-ipksf@ukrfa.kharkov.ua

Надійшла до редакції:

17.09.2012